OPISANIE ILLUMINACYI

W Mieście J. K. M. Warszawie z okazyi doroczney pamiątki Koronacyi J. K. Imci Dnia 25. Listopada 1789.

DZień uroczysty Rocznego obchodu Koronacyi J. K. Mci gdy Narod w Stanach Skonfederowanych zebrany, uprzeymemi życzeniami długiego życia i czerstwego zdrowia poświęca Panu temu, ktory z nim razem tak troskliwie czynnie i pożytecznie Dobro powszechne pomnaża, Miasto też Warszawa wspaniałą Krolow i Narodu tegoż zacnego dobroczynnością dźwignione, łaskami ich wspierane, czując się do należytey wdzięczności, dzień tenże pamiętnym w sercach i dzieciach Mieszkańcow swoich uczynić chciało:

W tym zamiarze, po uprzedzonym trzydniowym w Kościele Kollegiaty tuteyszey Nabożeństwie, aby Wszechmocna Opatrzność tak Mądremu Krolowi z całym Narodem, w zbawiennych iego przedsięwzięciach błogosławić raczyła, a poddanym Tronowi i Rzeczypospolitey Miastom tey sposobności udzielić, ktorąby wsparte, mogły się dzielnie do usług i dobra wspolney Oyczyzny przyłożyć, w tym, mowię, zamiarze oddawszy co Boskiego Bogu, toż Miasto Warszawa oddało, co należy Krolowi i Narodowi.

Gdy Miasta tego i innych Miast Rzeczypospolitey celem było i iest, szukać w łaskawych Nayiaśnieyszych Seymuiących Stanow względaow poprawy losu swoiego, i gdy one nadzieię wzrostu i użyteczności swoiey pokładaią iedynie w mądrości i sprawiedliwości tak wielkiego Seymu, maiącego na czele KROLA Obywatela, a pod styrem tak znakomitych w Narodzie Mężow, do tey więc prozb, żądzy, nadziei i skutku pewnego okoliczności, stosowana była Illuminacya Ratusza Miasta Starey Warszawy, w sposob następuiący.

Nayprzod cały Ratusza pomienionego obwod, w kwadrat Gmach ten otaczaiący, gdzie są Sklepy i składy rożne Kupcow, był gęsto lampami oliwnemi oświecony, co tym większe wydawało światło, że wszystkie w Rynku domy mieszkaiący w Kamienicach, gęstemi po oknach i gankach, lub galeryach rozstawionemi ogniami, Ratuszowey Illuminacyi dopomagały.

Na wstępie samego Ratusza w części iego, i od bramy zachodniey, przyozdobiono wierzch Sklepow licznemi Obeliskami z Lamp kolorowych, ktore Obeliski łączyły z sobą piekną symetryą, rozwite u dołu festony, z takichże świateł: a w pośrzodku festonow, stały Chorągwie rożnych Mieyskich

-echow po kilka razem z sobą kształtnie połączone. Galerya zaś cała będąca na ciągłey połaci tych Sklepow Kupieckich, napełniona była rożnego gatunku Muzyką, ktora nieustannie przez godzin kilka graiąc naprzemiany, lud zgromadzony bawiła, przy okrzykach tegoż ludu radość powszechną oświadczaiących.

Całą wyniesionego w posrzodku dolnych Sklepow Ratusza facyatę, we wszystkich iey częściach architektonicznych, to iest: kolumnach, niszach gzymsach, kapitelach, i innych ozdobach oświeciły też ognie kolorowe. Na samym wierzchu widzieć było z kilkuset lamp ułożone słońce, w posrzodku ktorego iaśniała Cyfra Imiennicza Panuiącego nam, bodayby w setne lata, *Stanisława Augusta.*

Ze całą nadzieię skutku proźb swoich położyła Warszawa, oraz inne Miasta Koronne i Litewskie, w łaskawości Nayiaśnieyszych Rzpltey Stanow, że im dobroczynnych względow swoich uchylić nie raczą, a co szanowni ich poprzednicy łokuiąc i nadaiąc też Miasta dla usługi Oyczyznie pozwolić chcieli, to potwierdzić, i postanowienia Przodkow swoich za swoie mieć zechcą; wyrażał to ustawiony w posrzodku Facyaty obraz na transparencyą.

Na tym Obrazie widzieć było Tron Krolewski i leżące na nim insignia władzy naywyższey i sprawiedliwości Krola z Narodem, to iest Korona, Berło, Miecz i Szala. Zbliżona do Maiestatu Osoba, czyli *Geniusz* Miast, maiąca na głowie wieniec murowy, nazywany pospolicie *Corona Muralis,* składała klęcząc kartę z napisem: *Privilegia Civitatum,* czyli *Przywileie Miast:* Pod tym zaś obrazem było pismo z Wirgilyusza *Non indebita posco*, to iest: *proszę o rzeczy słuszne.*

Nad Obrazem ustawiony był Herb Krola Jegomości, a po obu iego stronach Herby Rzeczypospolitey, Orzeł, i Pogonia. łaskawemi wyrokami swemi Miasta w nadziei zasilaiące. Pod Ciołkiem był napis *Ego previus ibo,* to iest: *Ja przodkować będę.* Pod Orłem: *Me Duce tutus ibis*, *za moim powodem będzież bespiecznym:* Pod Pogonią: *Tua vota sequemur*, *Żądaniom twoim dopomożemy.*

Niemogły Miasta lepszey mieć pory do osiągnienia proźb swoich skutku, iako widząc bydź Seym teraźnieyszy z tak zacnych Prawodawcow złożony, pod Przewodnictwem dwoch Marszałkow, ktorych Imiona w Braci, Rodzicach, i Antenatach, Urzędami Kanclerskiemi, a Urzędamy nad Miastami Opiekę maiącemi są zaszczycone.

Postawione więc były pod Herbem Koronnym, Herb JW: JP: *Stanisława Nałęcza Małachowskiego* Referendarza Kor: Marszałka Seymowego i Konfederacyi Kor: a pod Litewskim Herb JO: Xcia Jmci *Kazimierza Nestora Sapiehy* Generała Artyllery W: X: Litt; Marszałka Konfederacyi Litt: z napisami pod Nałęczem: *Nil desperandum Duce atque auspice. Nierozpaczaymy pod Twoią wodzą i zaszczytem:* Pod strzałą; *Rerum tutela mearum: Ty iesteś moim Obrońcą.*

Ze Miasta pod zasłoną Praw i Rządu Narodowego wzrost biorące pewnym są zawsze potrzeb spolney Oyczyzny zasiłkiem, że pewne dla niey z handlu, przemysłu i rękodzieł przynoszą pożytki; oznaczały to wymalowane na transparencyą, i po bokach teyże facyaty usadzone *Geniusze* Wodnego i Lądowego Handlu. Wodny wyrażała Figura Rzek, w ręku wiosło trzymaiąca, maiąca na głowie wieniec ze trzciny, a drugą ręką z urny wodę wylewaiąca z napisem: *In Commune fluent: Dla spolnego dobra płynąć będą.* Lądowy zaś handel wyrażał *Geniusz* bogactw, to iest: Figura stoiąca między pakami rożnych towarow z kosza nazwanego pospolicie *Cornucopia* pieniądze wysypuiąca, z napisem *Armis opibusque juvabo: Bronią y dostatkami wspomagać będę.*

Kończył te wszystkie krotkie napisy, obszernieyszy napis u dołu facyaty w tych słowach zawarty:

Stanislao Augusto Poloniarum Regi, Magno Lituaniæ Duci, sextum Regni sui Lustrum, in eodem Augusto cætu gentis, quæ sibi hic diadema Regale impesuit, inchoanti; Civitas Varsavia, tunc Lætitiæ communis socia, nunc multiplici benevolentiæ genere aucta, protecta, exornata, atq; ab eodem Rege Sapientissimo, & Foederatis Regni Comitiis, quibus grata semper fidaq; extitit, opem, tutamen ac Patrocinium Jurium suorum, una cum cæteris Poloniæ Lituaniæq. Civitatibus expectans, ob memoriam præteritorum, ac in spem futurorum beneficiorum, festivis ignibus, amoris & reverentiæ in communem Parentem & Patriam Testibus, Prætorium hoc illustravit A. D. MDCCLXXXIX. Novembris XXV.

Po Polsku zaś:

Stanisławowi Augustowi Krolowi Polskiemu, Wielkiemu Xiążęciu Litewskiemu, dwudziesty szosty Rok Panowania w tymże Zgromadzeniu Przezacnego Narodu, ktory Mu Krolewską Koronę na Głowę włożył, zaczynaiącemu, Miasto Warszawa, powszechney radości pod ow czas Towarzyszka, teraz rozmaitym łask rodzaiem pomnożona, zaszczycona, ozdobiona, a od tegoż Mądrego Krola i Skonf: Rzepltey Stanow, ktorym zawsze wierną i wdzięczną była, wsparcia, pomocy i obrony Praw swoich, wespoł z innemi Miastami Koronnemi i Litewskiemi, oczekuiąca; dla pamięci przeszłych, a w nadzieię przyszłych Dobrodzieystw, uroczystością tych Swiateł miłość i poszanowanie spolnemu Oycu i Oyczyznie oświadczaiących, Ratusz ten ozdobiła Ro: Pań: MDCCLXXXIX dnia XXV. Listopada.

Rozpoczęta około godziny 5. po południu Ratusza Staro-Mieyskiego Illuminacya, trwaiąc przez godzin kilkanaście, bawiła lud w wielkim mnostwie ze wszystkich części Miasta zebrany. Udarzyć raczyli ten widok bytnością swoią JOO: JWW: oboyga Narodow Senatorowie, Ministrowie, Posłowie Ziemscy, udarzyć też raczył sam Iego Krolewska Mość, za ktorego łaskawym przybyciem, powszechna radość, pełne życzliwości słowa: *Vivat Krol z Narodem*, tysiącznemi głosami powtarzała.

Uroczyſte Miaſta Starey Warſzawy wdzięczności dla naylepſzego z Krolow i dla Narodu, któremu on łaſkawie panuie oświadczenie, rozeſzło ſię po wſzyſtkich prawie Miaſta tegoż rezydencyonalnego, przedmieściach. Wſzyſtkie różnych tu Iuryzdykcyi Ratuſze, wſzyſtkie Domy i Pałace, także niektóre Kościoły, były rzęſiſto Illuminowane. Na wielu częściach Miaſta dała ſię ſłyſzeć muzyka A JW Marſzałek Seymowy i Konfederacyi Koronny bramę wſpaniałego Pałacu ſwego licznemi w kolorach ogniami przyozdobił z cyfrą Jmienia Pana tego, ktorego z całym Domem ſwoim ſtatecznie w ſercu noſi.

W całym tym kilkonaſto godzinnym Jlluminacyi Miaſta przeciągu, lubo Rynki Mieyſkie i wſzyſtkie Ulice niezmiernym przechodzącego dla oglądania ludu mnoſtwem, także przeieżdżaiącemi tyſiącznemi karetami były napełnione, wſzelka iednak ſpokoyność i porządek był zachowany, za przezornym Laſki Wiel: Koronney rozrządzeniem, ktora dla beſpieczeńſtwa od ognia i rozmaitych w podobnych okolicznościach zdarzyć ſię mogących zdrożności, na rożnych Miaſta Ulicach, warty, ſtraże i Runty rozſtawiła.

A iako powſzechna radość z obchodu tey doroczney uroczyſtości, była dla Miaſta powodem, tak iey dokończenie powſzechne wſzyſtkich uwieńczyło ukontentowanie.

